

Versterking van het waterbeheer in Vlaanderen

Toelichting door Matthias Van Steendam, Partner

Brussel, 23 januari 2025

Roland
Berger

De Vlaamse waterketen kent sterke uitdagingen, maar heeft mogelijke oplossingen in handen, met steun van de Vlaamse Nutsregulator

1 De uitdagingen

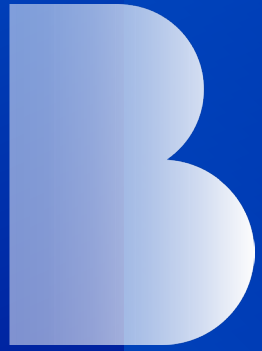
- Water-schaarste & -overlast, vervuilde waterlopen en een stijgende waterfactuur...
 - ...Met de klimaatverandering, modernisering van het netwerk en verhoogde aandacht voor waterkwaliteit als de belangrijkste drijfveren voor de toekomst
-

2 De mogelijke oplossingen

- Mobilisatie van de consument om consumptie te verschuiven / verminderen waar nodig
 - Sturing van de watersector voor een steeds meer effectieve infrastructuur en efficiënte werking
 - Activeren van (lokale) besturen voor klimaat adaptatie
-

3 De mogelijke rol van de Vlaamse Nutsregulator

- Adviseren van de Vlaamse Regering ivm investeringsplannen, tarieven en andere aspecten van waterbeheer
- Reguleren met het oog op het behalen van resultaten
- Controleren van de prestaties, operationele efficiëntie en infrastructuur
- Informeren over marktontwikkelingen aan alle belanghebbenden

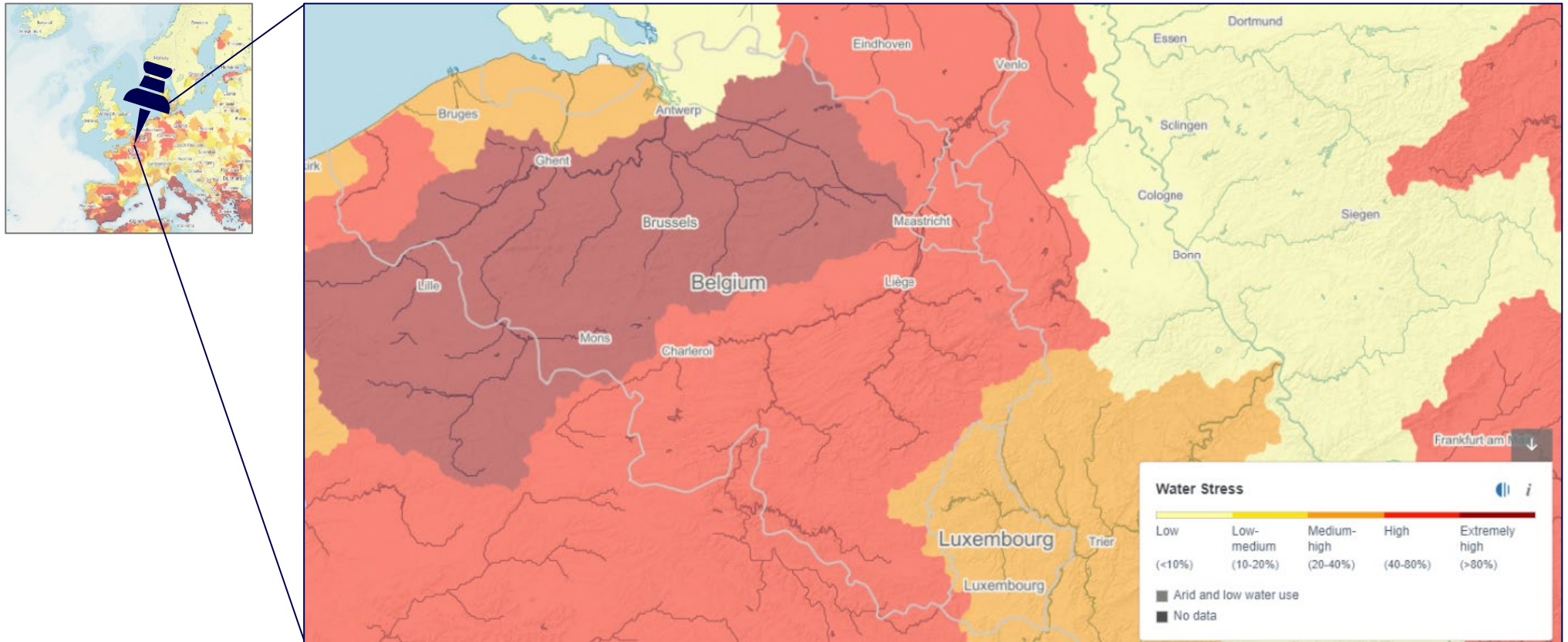

1. De uitdagingen

België, en vooral Vlaanderen, heeft een extreem hoog risico op waterstress, wat grote gevolgen kan hebben voor de leveringszekerheid

Overzicht van risico op water stress¹⁾ in Vlaanderen en België

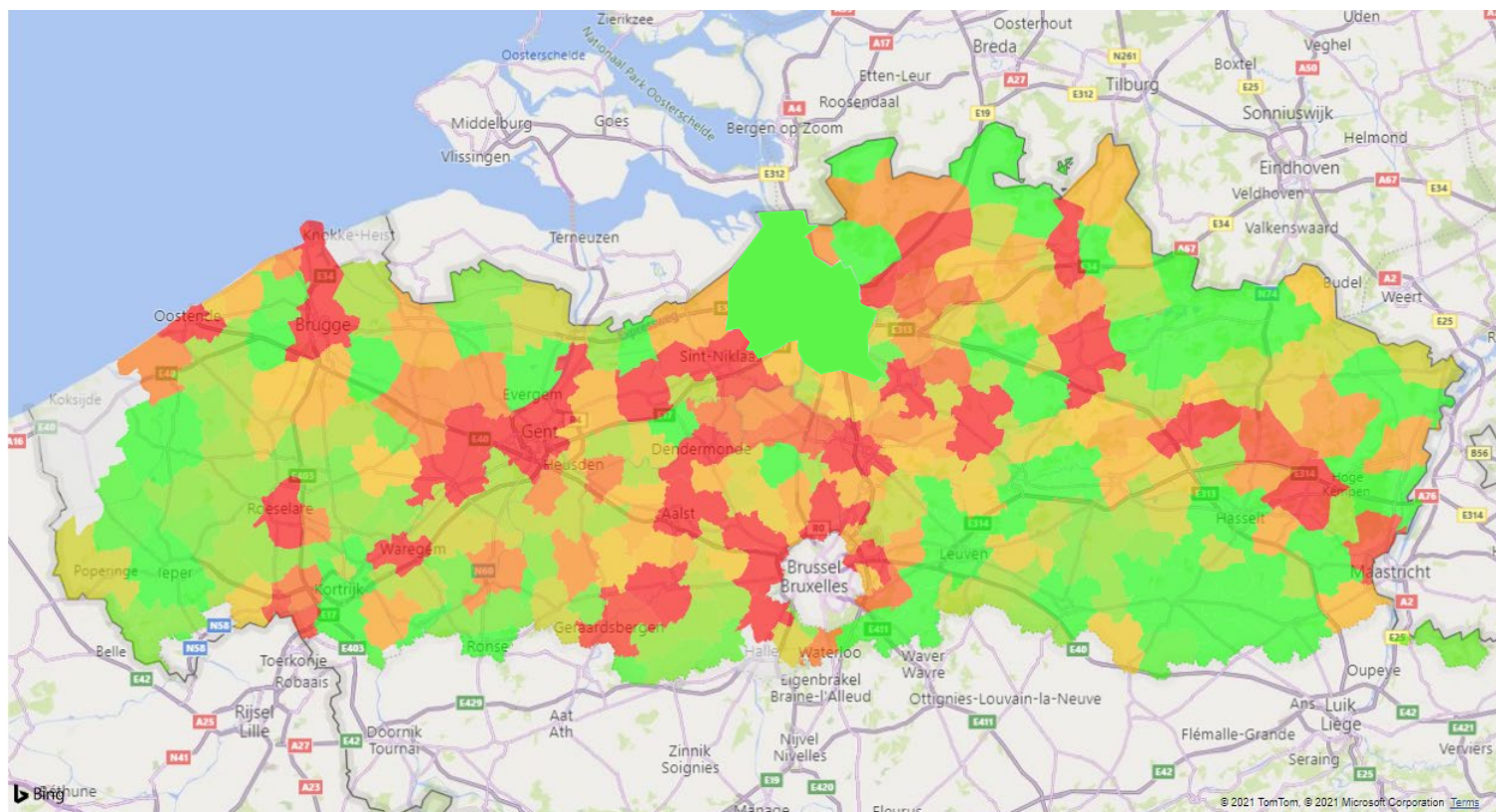
België bekleedt internationaal **#18** positie van de 164 landen die blootgesteld zijn aan **water stress**
~ **#3 in Europa** na Cyprus en San Marino

1) Water stress wordt gedefinieerd als de verhouding van de totale jaarlijkse waterwinningen tot de totaal beschikbare jaarlijkse hernieuwbare watervoorraad

Het oppervlakte- en grondwater is niet gelijkmatig verdeeld in Vlaanderen, wat leidt tot grote lokale onevenwichten

Lokale onbalans per gemeente

Lokale onbalans:

Hoe **roder** de gemeente, hoe **groter de lokale onbalans**

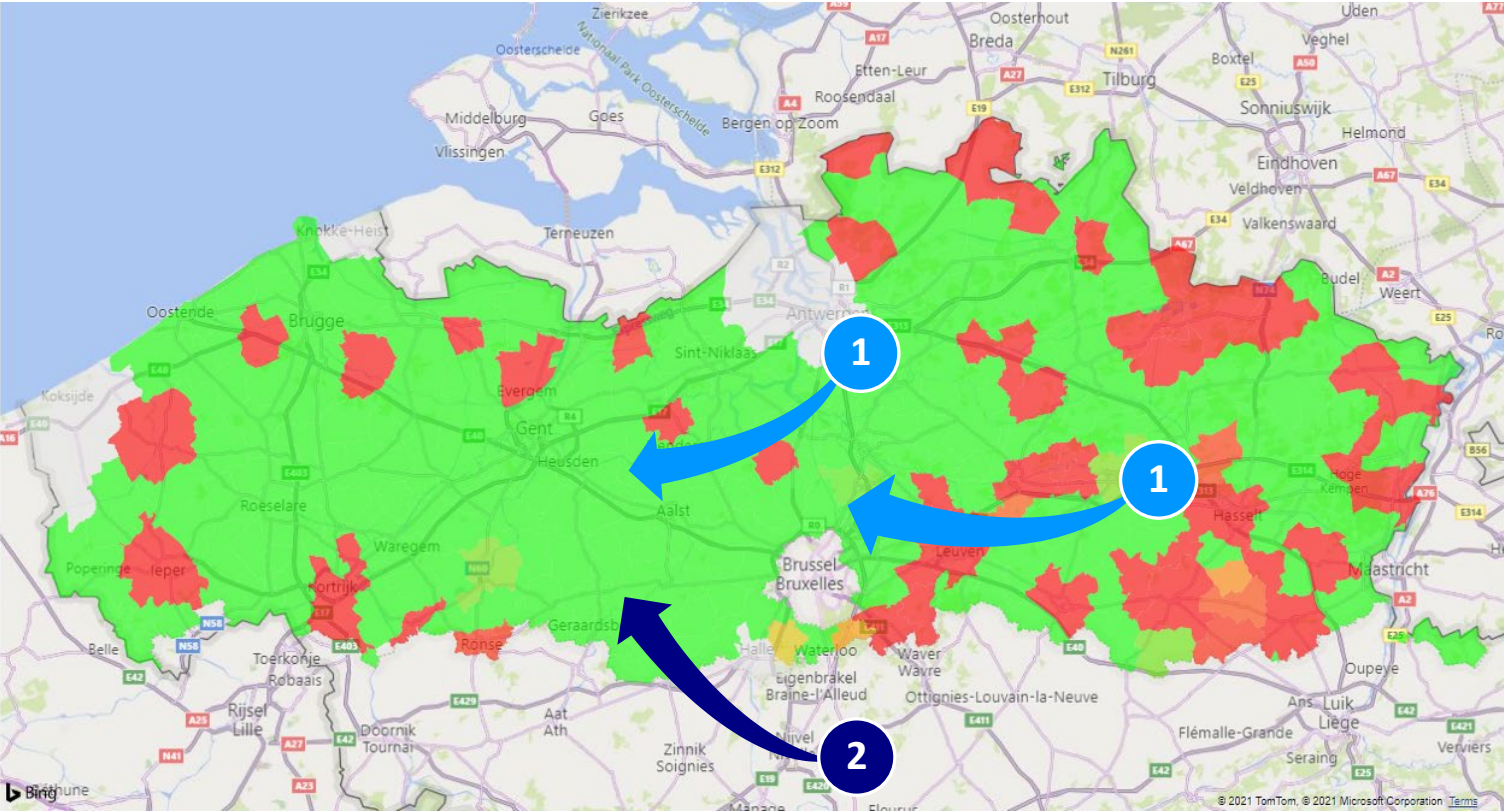
Groene gemeentes hebben **meer productie dan verbruik**

Onbalans [m³/jaar] <0 >1,000,000

1) Oppervlakte- en grondwaterwinningen

Bovendien is Vlaanderen zeer afhankelijk van de aanvoer vanuit 3 grote bronnen: Albertkanaal, Haspengouw en Waals-Brabant

Waterproductie en waterstromen

1 Waterwinning gebeurt vooral in het oosten van Vlaanderen, met grote winningen in Limburg en in Antwerpen – Dit water wordt op een gecentraliseerde manier vervoerd van oost naar west

2 Verder wordt ~60 milj. m³ per jaar aangekocht en aangevoerd vanuit Wallonië

Drie belangrijke waterbronnen in Vlaanderen staan onder druk:

- Haspengouw: waterbronnen en bodem onder druk
- Albertkanaal/Netekanaal: periodiek (te) laag waterpeil in de zomermaanden
- Aanvoer Waals-Brabant: afhankelijkheid van oude transmissie-infrastructuur

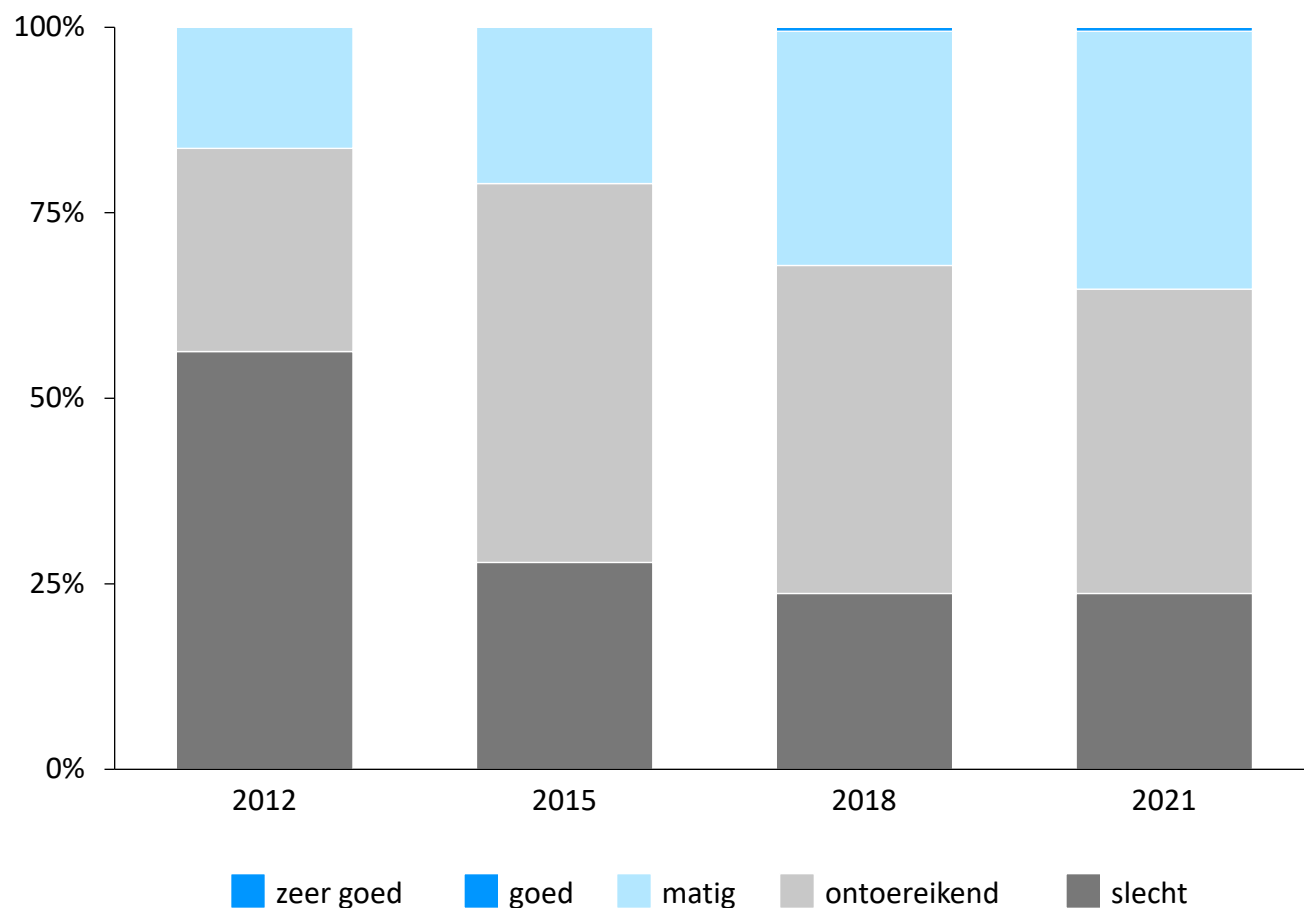

Waterproductie¹⁾ [m³/jaar] 0 >1,000,000

1) Grondwater en oppervlaktewater

Vlaanderen zal de Europese ambitie om de waterlopen in een goede ecologische toestand te brengen tegen 2027 niet halen

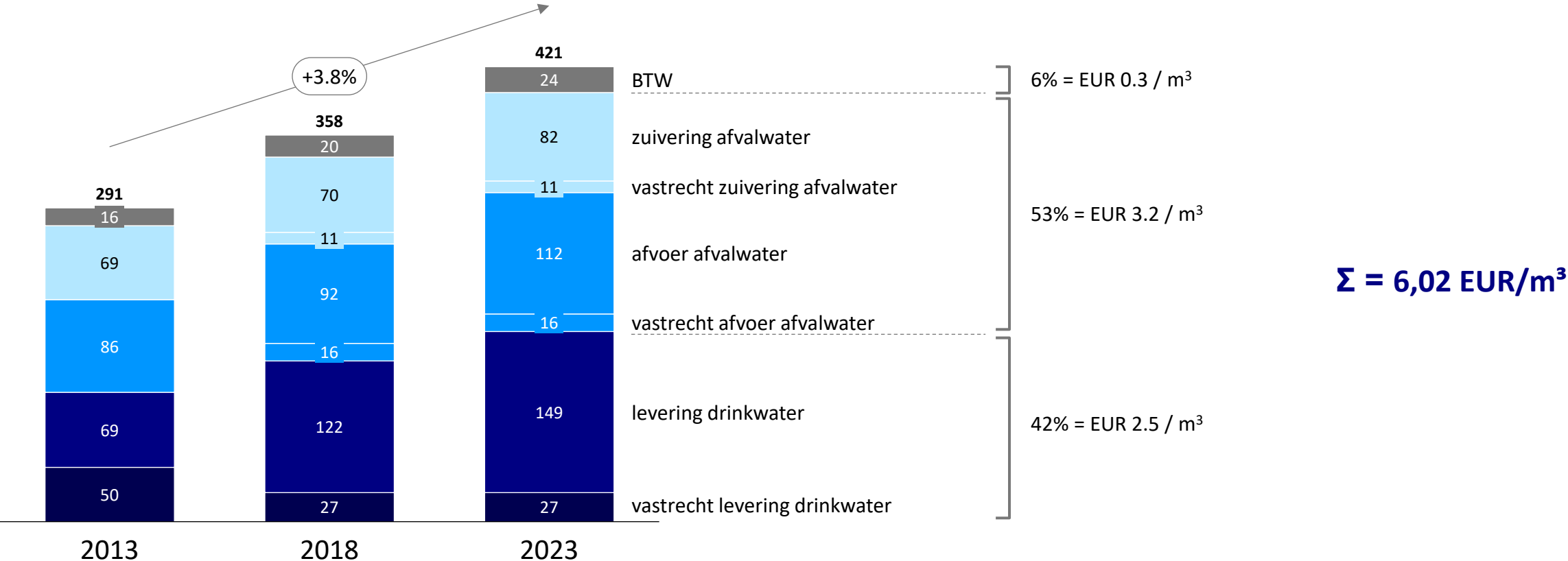
Evolutie ecologische toestand Vlaamse oppervlaktewaterlichamen [%]

- De Europese kaderrichtlijn Water, omgezet in het Vlaams decreet Integraal Waterbeleid, stelt als **doel voor de oppervlaktewaterlichamen o.a. een goede ecologische toestand voorop, tegen 2027** – Vandaag scoort slechts 1 van de 195 waterlichamen goed
- Hoewel heel wat Vlaamse waterlichamen al wel een goede score halen voor individuele parameters, wordt het **vooropgestelde doel dus quasi nergens al helemaal gehaald**. De beoordeling van de ecologische toestand gaat dan ook uit van een one-out-all-out-principe
- Om de ecologische toestand van de waterlopen te verbeteren, is het vooral nodig:
 - de **stikstof- en fosforverliezen uit de landbouw** verder aan te pakken;
 - de aanwezigheid van **gevaarlijke stoffen, waaronder pesticiden, verder terug te dringen**;
 - de **openbare waterzuivering** verder uit te breiden en te verbeteren;
 - de hydromorfologische kwaliteitselementen van de waterlopen, zoals **oeverstructuur en meandering**, verder te verbeteren.

De waterfactuur voor een gemiddeld gezin stijgt met 3.8% per jaar en bevat zowel de kosten voor productie, distributie, afvoer en zuivering

Evolutie van de gemiddelde waterfactuur in Vlaanderen [EUR, 2013-2023]

Klimaatverandering, modernisering van het netwerk en waterkwaliteit zijn de belangrijkste drijfveren voor de toekomstige uitdagingen in de watersector

Belangrijkste trends voor de watersector

Trends

Klimaatverandering

Waterbalans uit evenwicht door de dalende vraag (en inkomsten) vs. structurele daling van watervoorraden (en stijging van kosten) **1**

Sterkere focus op waterkwaliteit (incl. PFAS & andere micro-polluenten) **2**

Klimaatadaptatie (wateroverlast vs. leveringszekerheid tijdens periodes van droogte) **3**

Opkomst van alternatieve modellen zoals hergebruik van effluent en circulaire/hybride netwerken **4**

Maatschappelijke trends (vb., het tekort aan talent, "sustainability activisme") die de **uitvoering van investeringsplannen** beïnvloeden **5**

Economische trends: stijgende druk op de waterprijs en nodige netwerkinvesteringen **6**

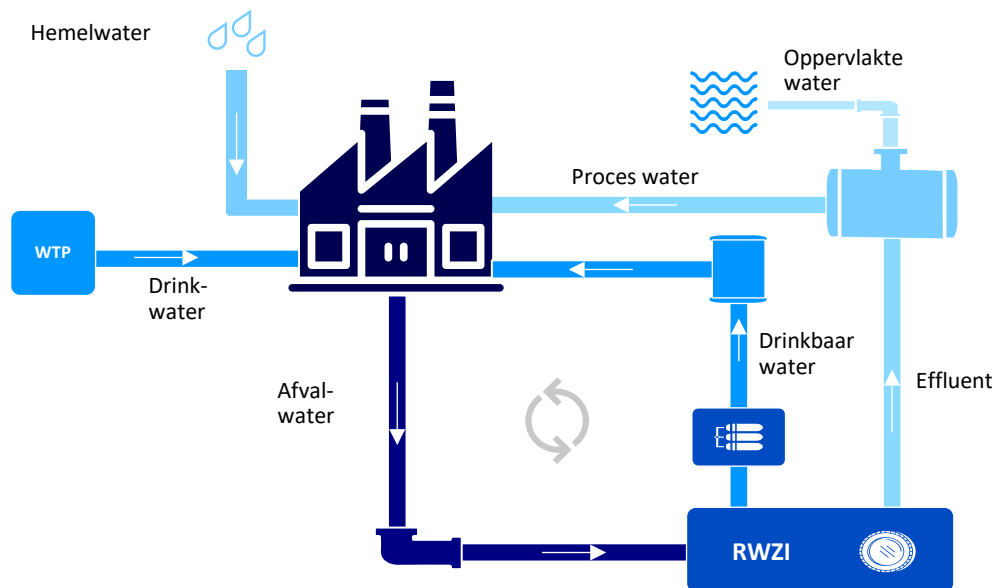

Digitalisering & toenemende technologische innovatie doorheen de hele waardeketen **7**

Een hybride watermodel vergemakkelijkt de continuïteit van de levering en vermindert de druk op lokale bronnen, maar stuit op enkele uitdagingen

Hybride & circulair water model

Schematische voorstelling van een hybride of circulair model

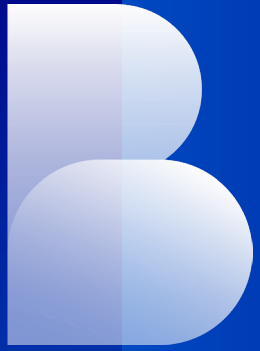
Hybride modellen pakken drie cruciale problemen aan...

1. **Diversifiëring van waterbronnen** verhoogt de veerkracht tegen waterschaarste, met beheersbare kosten
2. **Vermindering van de milieu-impact** door het energieverbruik van waterzuivering te verlagen
3. **Optimalisatie en uitbreiding van het netwerk** tegen lagere economische en milieukosten

... Maar stuit op enkele uitdagingen

1. **Pricing model** - Drinkwater prijszetting moet aangepast worden, met een overgang naar een variabel en/of capaciteits-gebaseerd model
2. **Regelgeving** – vb., mechanismen voor de controle van irrigatiewater¹⁾
3. **Noodzaak naar een lokale commerciële benadering** –Identificeren van financieel zinvolle opportuniteiten voor hergebruik vereist een lokale approach
4. **De CO2 uitstoot van traditionele winningen ligt voorlopig nog lager dan die van decentrale oplossingen**, met uitzondering van hemelwater re-use

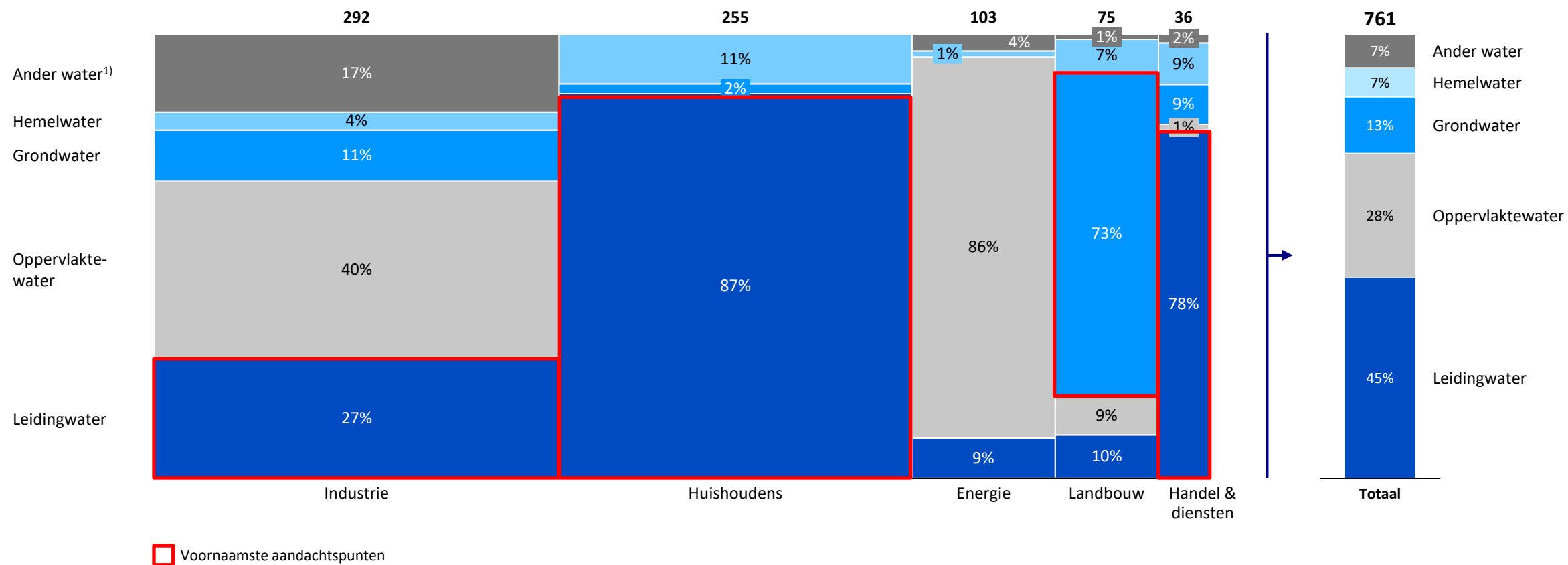
1) Mechanismen voor de controle van irrigatiewater omvatten de certificering van waterstromen van oorsprong tot bestemming

2. De mogelijke oplossingen

Huishoudens & industrie verbruiken veel drinkwater, ook voor toepassingen waar drinkwaterkwaliteit niet nodig is

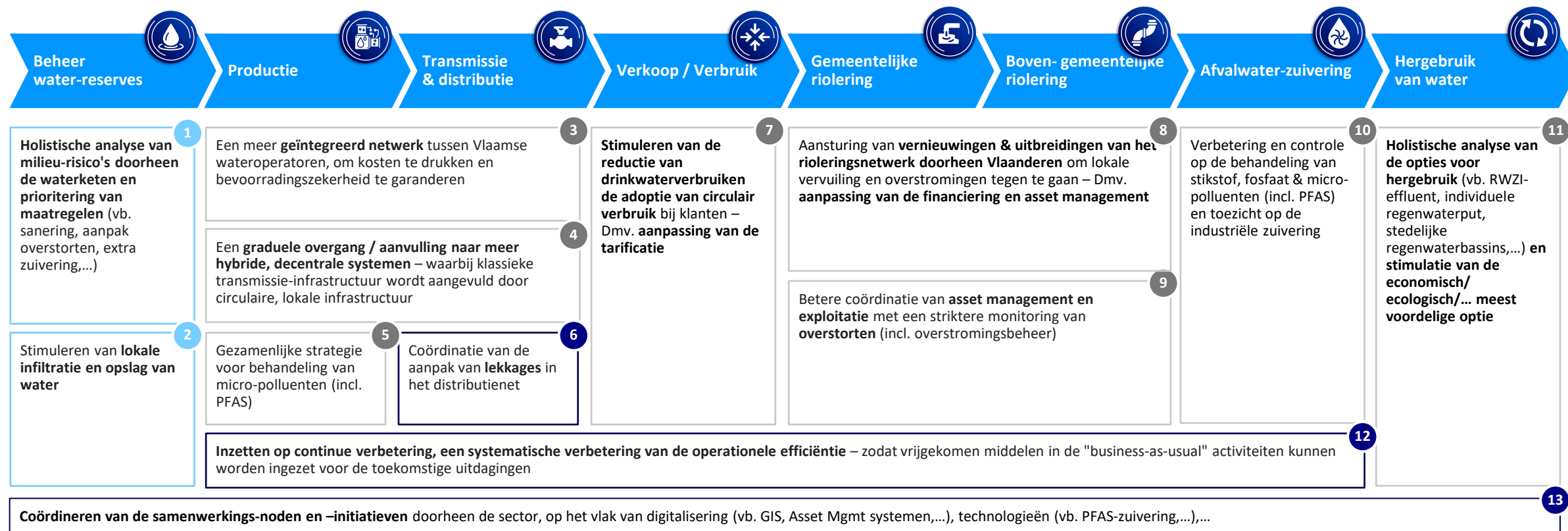
Waterconsumptie in Vlaanderen, excl. koelwater, 2022 [miljoen m³, %]

1) Water afkomstig van een product, ijs, afvalwater van een ander bedrijf, of drinkwater dat tussen bedrijven verhandeld wordt

Ecologische keuzes, een duidelijke investerings-politiek & zakenmodel en operationele efficiëntie zijn de prioriteiten doorheen de waterketen

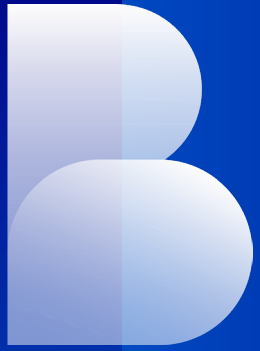
Uitdagingen en nood aan sturing over de waterketen

x Ecologische keuzes

x Investeringspolitiek en business modellen

x Operationele efficiëntie

3. De mogelijke rol van de Vlaamse Nutsregulator

De Vlaamse Nutsregulator zal toezien op tarieven, prestaties van waterbedrijven, investeringsplannen en informeert de Vlaamse Regering en het brede publiek

Bevoegdheden Vlaamse Nutsregulator

Adviseren

Advies geven aan de Vlaamse Regering over **investeringsplannen**, tarieven en andere aspecten van waterbeheer - uiteindelijke beslissingsbevoegdheid ligt bij de Vlaamse Regering

Controleren

Toe zien op de toepassing van de vastgelegde tariefreguleringsmethode, **Toe zien op de prestaties, kostenefficiëntie en de infrastructuur** van waterbedrijven, met name distributie- en (toekomstig) rioleringsnetwerken.

Reguleren

Toe zien op de **correcte toepassing van tarieven** en andere regelgevende aspecten in de watersector, zoals de distributie van water en riolering
De reguleringsmethodologie wordt door de Vlaamse Regering vastgelegd

Informeren

Informatie verstrekken aan de Vlaamse Regering, andere overheden, watermaatschappijen en het brede publiek over de werking en prestaties van de watersector.
Dit omvat ook het informeren over **marktontwikkelingen en het verstrekken van aanbevelingen over duurzaam waterbeheer**

Op elk van de 4 beleidsdomeinen zou de Vlaamse Nutsregulator waarde kunnen toevoegen

Leidende principes voor de mogelijke rol van de Vlaamse Nutsregulator

Adviseren

Controleren

Reguleren

Informeren

Uitdaging

Tarifierings-modellen reflecteren niet altijd de kostenbasis en stimuleren slechts indirect minder verbruik

De beoogde prestaties en optimale benadering voor de watersector in zijn geheel dient te worden verduidelijkt

Stijgende kosten en een lagere bevoorradings-zekerheid door de klimaatverandering

De regulering moet zich eerder richten op het behalen van resultaten dan op de controle van de ingezette middelen

Bepaalde mobilisatie van klanten (zeker in vergelijking met elektriciteit)

Mogelijke principes

Aansturen op een tariefmethodologie die:

- Stimuleert tot lager en meer circulair verbruik
- Investerings in de prioritaire infrastructuur en expertise, vanuit een ecologische en economische afweging, aanmoedigt

Aansturen op een economische en ecologische resultaatsverbintenis voor elk van de actoren

Analyseren en aanbevelen van een holistische benadering van milieurisico's, kerntaken van de actoren en opties voor water-hergebruik

- Aanzetten tot continue verbetering en samenwerkingen voor meer operationele efficiëntie en adoptie van technologie

- Opvolgen van de juiste toepassing van de tarieven, in lijn met de methodologische keuzes
- Toezien op de bijdrage van de investeringsplannen aan de toekomstige performantie en doelstellingen

- Bewustwording en mobilisatie van eindgebruikers rond waterschaarste en duurzaam watergebruik
- Voorstellen aanreiken van hefboomen voor eindgebruikers om actief bij te dragen aan het toekomstige watermodel